

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Βρέθηκα για πρώτη φορά στη Γιουγκοσλαβία, που διαλυόταν, στις αρχές της δεκαετίας του '90. Έκτοτε, πήγα ξανά δεκάδες φορές και έζησα από πρώτο χέρι τη διάλυση μιας χώρας, τους αιματηρούς πολέμους, τη δημιουργία νέων κρατών. Έγινα μάρτυρας μιας απίστευτης βαρβαρότητας που είναι πολύ δύσκολο να την περιγράψει κανείς. Μίλησα με τους περισσότερους από τους πρωταγωνιστές του δράματος και αισθάνομαι τυχερός που είδα την Ιστορία να γράφεται μπροστά στα μάτια μου.

Προσπάθησα να αποτυπώσω, με ευσυνειδησία και επαγγελματισμό, όσα είδα και όσα έμαθα, στο έντυπο που εργαζόμουν, *TA NEA* αρχικά, και στην εφημερίδα που εργαζόμαι και σήμερα, την «Καθημερινή», στη συνέχεια. Όλον αυτό τον όγκο των επιτόπιων ρεπορτάζ, των συνεντεύξεων και των ανταποκρίσεων τον επεξεργάστηκα ξανά και παρουσιάζεται στο παρόν βιβλίο. Ειδικά για τις ανάγκες πληρότητας της αφήγησης του βιβλίου μίλησα με αρκετούς από τους πρωταγωνιστές εκείνης της περιόδου, όπως ο Κωνσταντίνος Μητσοτάκης, οι οποίοι μου αποκάλυψαν άγνωστες πτυχές των όσων είχαν συμβεί και προσέθεσαν πλούσιο πρωτογενές υλικό.

Όπως θα φανεί στις σελίδες που ακολουθούν, η Γιουγκοσλαβία διαλύθηκε επειδή πολλοί από τους ανθρώπους που βρέθηκαν σε θέσεις-κλειδιά την κρίσιμη περίοδο μετά τον θάνατο του Τίτο, έπαιξαν χωρίς κανέναν ενδοιασμό το χαρτί του ακραίου εθνικισμού. Οι εθνοτικές αντιπαραθέσεις προϋπήρχαν και δημιούργησαν το εύφορο έδαφος για τη ρητορική των εθνικισμών. Και μετά ήρθαν τα όπλα, οι μάχες, οι νεκροί...

Σε μια τέτοια ατμόσφαιρα, αρκετοί στην Ελλάδα, παρασυρμένοι από τον δικό τους εθνικισμό και την υστερία γύρω από το Μακεδονικό, ή και την παντελή άγνοια μερικοί, φαντασιώνονταν ότι θα μπορούσε να συγκροτηθεί μια ελληνοσερβική συμμαχία, βασισμένη στην κοινή θρησκεία (από εκεί και το σύνθημα Ελλάς – Σερβία – Ορθοδοξία). Σε αυτή τη βάση αρκετοί από τους σφαγείς του γιουγκοσλαβικού δράματος έγιναν ήρωες στην Ελλάδα. Αποθεώθηκαν από την πλειονότητα των Ελλήνων πολιτικών, ηρωοποιήθηκαν από τα περισσότερα μέσα ενημέρωσης και τους παρασχέθηκαν διευκολύνσεις για κάθε είδους συναλλαγές. Αυτή η άκριτη εξύμνηση επεκτάθηκε και στους Έλληνες παραστρατιωτικούς «εθελοντές» που βρέθηκαν στη Βοσνία. Για τις πραγματικές διαστάσεις αυτού του φαινομένου, αρκετές πληροφορίες έρχονται στο φως της δημοσιότητας με το βιβλίο αυτό για πρώτη φορά.

Την ώρα που γράφονται αυτές οι γραμμές, στις χώρες που αναδύθηκαν από τα συντρίμια της Γιουγκοσλαβίας, αλλά και ευρύτερα στα Δυτικά Βαλκάνια, επικρατεί μια ανησυχητική ηρεμία. Ηρεμία, επειδή τα νεοσύστατα κράτη έχουν βρει μια μορφή συμβίωσης χωρίς εντάσεις και πολεμικές συγκρούσεις. Ανησυχητική, επειδή το μικρόβιο του εθνικισμού συνεχίζει να είναι βαθιά ριζωμένο στις καρδιές και τον νου των ανθρώπων, και αρκεί μια σπίθα για ν' ανάψει η φωτιά στην περιοχή, όπως έδειξαν και τα γεγονότα που εκτυλίχτηκαν πρόσφατα στον ποδοσφαιρικό αγώνα μεταξύ Σερβίας και Αλβανίας. Παράλληλα, ο ισλαμικός φονταμενταλισμός συναντάει αξιοσημείωτη κοινωνική αποδοχή σε κάποιες από τις χώρες της περιοχής, και είναι μια δυνητική απειλή που εάν λάβει ευρύτερες διαστάσεις μπορεί να αποσταθεροποιήσει πλήρως την περιοχή.

Ελπίζω και εύχομαι, η καταγραφή των όσων αναφέρονται πιο πάνω να βοηθήσει σε έναν ψύχραιμο αναστοχασμό, τόσο στην Ελλάδα, όσο και στις υπόλοιπες χώρες της περιοχής. Είναι πλέον καιρός τα Βαλκάνια να πάψουν να παράγουν περισσότερη ιστορία από όση μπορούν να καταναλώσουν. Είναι καιρός να ξεπεράσουν τη χρονοκαθυστέρηση στην ευρωπαϊκή ενσωμάτωση και να γίνουν τμήμα του ευρύτερου ευρωπαϊκού γίγνεσθαι, αφήνοντας πίσω το αιματηρό παρελθόν τους.

Θέλω να εκφράσω τις ιδιαίτερες ευχαριστίες μου στον ξεχωριστό διανοητή Λεωνίδα Χατζηπροδρομίδα που προλογίζει το βιβλίο αυτό. Ο Λεωνίδας είναι ο βαθύτερος γνώστης του Γιουγκοσλαβικού στην Ελλάδα, και είναι τιμή μου που όχι μόνο γράφει τον πρόλογο στο βιβλίο, αλλά και που σχολιάζει σε πολλά από τα γεγονότα που παραθέτω, αποκαλύπτοντας άγνωστες ή παραμελημένες διαστάσεις τους.

Ευχαριστώ επίσης, τους ιδιοκτήτες της «Καθημερινής» Αριστείδα και Θεμιστοκλή Αλαφούζο, αλλά και τους διευθυντές της εφημερίδας, που με εμπιστεύτηκαν στο μακρύ οδοιπορικό μου στα ταραγμένα Βαλκάνια, τους φωτορεπόρτερ Νίκο Γιακουμίδη και Αλέξανδρο Γκιώνη, συνοδοιπόρους σε πολλά δύσκολα ρεπορτάζ, για την προσφορά φωτογραφιών τους με τις οποίες διανθίζεται το αφήγημα, τους εκλεκτούς συναδέλφους Σοφία Παπαδοπούλου και Νίκο Ρούμπο, και βεβαίως τον εκδότη Πέτρο Παπασαραντόπουλο ο οποίος επέμενε να βάλω σε «μια κόλλα χαρτί», όσα θα διαβάσετε παρακάτω. Δεν ήταν καθόλου εύκολο για μένα.

Τέλος, δεν μπορώ να μην ευχαριστήσω τη σύζυγό μου Μαρία και τις κόρες μας Θεοδώρα και Αναστασία, για την υπομονή με την οποία εισέπρατταν τα άγχη και τις αγωνίες μου σε όλη αυτή τη δύσκολη, πλην συναρπαστική, διαδρομή.

Θεσσαλονίκη, Νοέμβριος 2014